

Datum

2020-06-04

Vår referens

Helena Hansson

Utvecklingssekreterare

helena.hansson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Riktlinjer för handläggning försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt ASN-2019-18178

Sammanfattning

I ärendet lämnar arbetsmarknads- och socialförvaltningen förslag på reviderade riktlinjer. Strukturen från de av nämnden tidigare antagna riktlinjerna, som varit gällande från och med 1 januari 2018, har bibehållits och revideringar har gjorts inom flera avsnitt, t. ex. under rubrikerna Huvudmålet är egen försörjning, Skäliga boendekostnader, Begravning, Tandvård, Studerande samt att ett nytt avsnitt Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar har lagts till. Reviderade riktlinjer föreslås träda i kraft 2020-09-01.

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden fastställer Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt och att de börjar gälla den 1 september 2020.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden upphäver från och med 1 september 2020 de av nämnden tidigare beslutade Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt som trädde i kraft 1 januari 2018.
3. Arbetsmarknads- och socialnämnden upphäver från och med 1 september 2020 de av tidigare Folkhälso-, vård- och omsorgsutskottet 2006-02-13 fastställda ersättningsnivån för begravningskostnader.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse ASN 200617 Revidering Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt

Beslutsplanering

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-05-14

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-05-28

ASN presidieberedning 2020-06-01

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-06-08

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-06-17

Ärendet

Arbetsmarknads- och socialnämnden har enligt beslut av kommunfullmäktige 2017-06-21 (§ 148

(STK-2017-501) ansvar för *Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt*.

Nuvarande *Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt* beslutades av nämnden 2017-11-28 och trädde i kraft 1 januari 2018. (ASN-2017-1428)
Arbetsmarknads- och socialnämnden har därefter 2019-01-17 beslutat om revidering av stycket Skäliga boendekostnader, en ändring som började gälla 2019-02-15. (ASN-2018-18647)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har 2019-09-24, i samband med årlig översyn av styrdokument, fått i uppdrag att återkomma till arbetsmarknads- och socialnämnden med reviderat förslag avseende riktlinjer. (ASN-2019-275)

Angränsande ärenden som också är planerade till nämndens sammanträde 2019-06-17 är följande motioner:

- ASN-2020-1189 *Remiss angående motion av Nima Gholam Ali Pour (SD) om ett förtydligande av skälig levnadsnivå (STK-2020-209)*
- ASN-2020-863 *Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om ingen kommunal finansiering av svartuthyrning (STK-2020-59)*
- ASN-2020-852 *Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd (STK-2020-128)*
- ASN-2020-579 *Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att upphöra med ekonomiskt bistånd till illegala migranter (STK-2020-43)*

Om förslaget

Malmö stad tillämpar sedan flera år kommunala riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt. Riktlinjerna är avsedda att underlätta den delegerade beslutsordningen samt säkerställa att likställighet råder i kommunens olika delar. De lokala riktlinjerna utgör ett komplement till socialtjänstlagen (2001:453), socialtjänstförordningen (2001:937), Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) och Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten (publicerad december 2013) samt rättspraxis. Därutöver finns flera andra lagar som styr socialtjänstens arbete och som anställda inom förvaltningen ska vara förtrogna med, bland annat förvaltningslagen (2017:900) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Från 1 maj 2017 är ansvaret för myndighetsutövning, stöd och råd inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd samlat under en nämnd och en förvaltning. Det innebar att riktlinjernas funktion delvis ändrades efter att tidigare ha berört flera nämnders ansvarsområde. Riktlinjerna anger vilka kvalitativa dimensioner som ska vara styrande för förvaltningens utformning av verksamheten för ekonomiskt bistånd. I samklang med arbetsmarknads- och socialnämndens antagna *Riktlinjer för myndighetsutövning och insatser gällande barn och ungdomar* samt *Riktlinjer för Malmö stads missbruks och beroendevård* utgår *Riktlinjerna för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföringen i övrigt* från de av Socialstyrelsen särskilt belysta egenskaperna eller dimensionerna som en socialtjänst av god kvalitet ska innehålla.

Utöver de kvalitativa dimensionerna som ska vara styrande för förvaltningens utformning av verksamheten för ekonomiskt bistånd omfattar riktlinjerna, och föreliggande förslag, ett antal

förtydligande av principiell karaktär avseende bedömningsgrunder och nivåer där arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att det finns skäl för nämnden att fatta inriktningsbeslut om och som kan utgöra stöd vid den delegerade myndighetsutövningen.

Utöver av nämnden beslutade riktlinjer finns även ytterligare vägledningsdokument, beslutade av arbetsmarknads- och socialförvaltningens direktör, om syftar till att ge handläggande socialsekreterare vägledning i utredning av ansökningar om ekonomiskt bistånd i förhållande till lagstiftning, rättspraxis och vägledning från Socialstyrelsen via allmänna råd och handbok om ekonomiskt bistånd samt undersökt prisnivå i Malmö. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen fastställer även processer och rutiner för hur arbetet ska bedrivas.

Den konsekvensanalys med fokus på barn- och arbetsmiljöperspektiv som presenterades för nämnden 2019-10-09 kopplat till förvaltningens nya vägledning avseende bistånd enligt socialtjänstlagen till boende (ASN-2019-10383) bedöms göra sig gällande även här i de delar som berör frågan om skälig boendekostnad. På motsvarande sätt som gjorts inom arbetet med vägledning kring boende avser förvaltningen genomföra en barnkonsekvensanalys i samband med att översyn görs kring vägledning inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd hösten 2020.

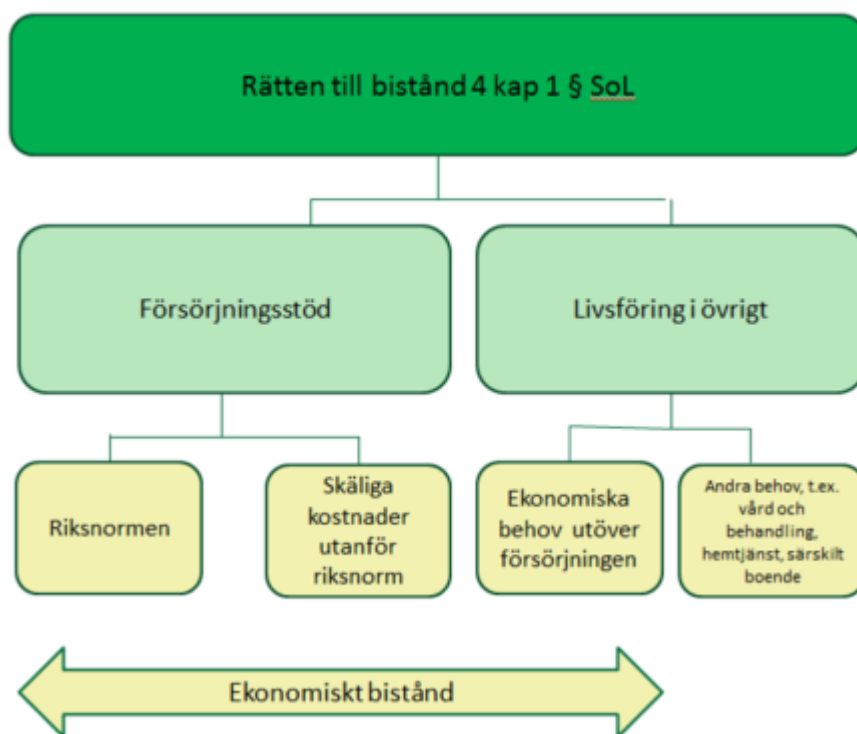
Kort om försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt

Rätten till bistånd regleras i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) (SoL)¹ som anger att *Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande. /.../ Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.*

Nedanstående bild syftar till att förtydliga skillnaderna mellan begreppen försörjningsstöd, riksnorm och ekonomiskt bistånd.

---

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Delar av försörjningsstödet utgörs av riksnormen. Nivån på riksnormen samt vad den avser att täcka regleras genom socialtjänstlagen och socialtjänstförordningen.² Riksnormen avser att täcka skäliga kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt tidning och telefon. Därutöver omfattar försörjningsstödet även skäliga kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

I begreppet livsföring i övrigt ingår allt annat bistånd som den enskilde kan behöva för att vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Biståndet kan vara ekonomiskt stöd men också annat stöd, till exempel vård eller behandlingsinsatser. Exempel på ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt är kostnader för hälso- och sjukvård och receptbelagd medicin inom högkostnadsskydd, tandvård, glasögon, hemutrustning, flytt och begravning.

Förslag om revidering

Under nedan angivna rubriker, hämtade ur befintliga *Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföringen i övrigt*, lämnas i detta ärende förslag som innebär att texten och dess innehåll omarbetats i en större omfattning eller att betydande textavsnitt tillkommit.

- Huvudmålet är egen försörjning;
Utförligare och förtydligande text föreslås under denna rubrik.
- Skäliga boendekostnader;
Riktlinjerna föreslås ange att bistånd ej ska utgå till boendekostnader avseende sådana andrahandskontrakt som är straffbara enligt 12 kap 65 c § jordabalken (1970:994).

² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstforordning-2001937_sfs-2001-937

Därutöver föreslås bl. a. ett tillägg kring vad arbetsmarknads- och socialförvaltningen genom utredning och myndighetsutövning ska motverka samt att utredning bör kompletteras med hembesök om oklarheter som påverkar rätten till bistånd kvarstår.

- Begravning;
Utredningen presenterar i dessa delar förslag om nya procentsatser avseende fördelning av bistånd till begravninng respektive gravsten. Utredningen föreslår att procentsatserna förs in i riktlinjerna och att beslut av Folkhälso-, vård- och omsorgsutskottet 2006-02-13 om fastställda ersättningsnivån för begravninng upphävs.
- Tandvård;
Förtydligande kring att ekonomiskt bistånd avseende tandvårdskostnader beviljas upp till referenspriser, samt att förvaltningen i vissa fall inhämtar bedömning från konsulttandläkare i utredning om rätt till bistånd avseende tandvårdskostnader.
- NYTT avsnitt, Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar;
Förvaltningen föreslår en riktlinje som tydliggör hur försörjningsstödet ska beräknas då hushållet på grund av barn- och skolungdomars frånvaro från sin grundutbildning ej erhåller studiebidrag från CSN eller socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan. Mot bakgrund av rättspraxis föreslås olika beräkningsgrunder beroende på den unges ålder.
- Studerande;
Förtydligande kring att rätt till kompletterande försörjningsstöd föreligger när studier bedrivs inom ramen för en arbetsmarknadspolitisk planering upprättad med Arbetsförmedlingen och om ersättningen från Försäkringskassan är otillräcklig. Vidare föreslås att tidsgränsen att under tre år, och under vissa förutsättningar, kunna studera på gymnasieutbildning med försörjningsstöd begränsas till en termin.

I ärendet finns även förslag på flera mindre revideringar, samtliga redovisas i den fortsatta utredningen. Dispositionen i ärendet följer nedan rubriceringen i nu gällande riktlinjer. Utredning och förslag om revidering avseende ovanstående angivna avsnitt, samt de avsnitt där mindre justeringar föreslås, finns att ta del av i den fortsatta tjänsteskrivelsen. Förslag om ändring är särskilt markerade med pil-symbol → i den fortsatta texten.

Utredning och förslag om revidering

Inledning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt.

Ekonomiskt bistånd

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text står kvar men där del av första stycket med statistiska uppgifter stryks.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår även ett tillägg i detta avsnitt kopplat till förvaltningens handlingsplan för att förebygga misstänkta bidragsbrott. Genom föreslaget tillägg

tydliggörs att misstänkta bidragsbrott polisanmäls i enlighet med bidragsbrottslagen (2007:612).

➔ Förslag om revidering

- Att avsnittet i första stycket avseende statistiska uppgifter från Socialstyrelsens och Malmö stad stryks.
- Förslag om tillägg genom en ny avslutande skrivning; *Vid misstanke om bidragsbrott görs polisanmälan i enlighet med bidragsbrottslagen.*

Huvudmålet är egen försörjning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i detta avsnitt kvarstår samt kompletteras enligt förslag.

I riktlinjerna betonas att arbetslinjen gäller och att enskilda Malmöbor har både rättigheter och skyldigheter. De som kan jobba ska jobba. Den som inte har ett arbete är skyldig att aktivt söka och även godta lämpligt anvisat arbete. I skyldigheten ingår också att delta i den verksamhet som samhället ställer till förfogande för arbetslösa inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Arbetslösa personer som kan stå till arbetsmarknadens förfogande ska vara inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Den praxis som gäller för arbetslösa biståndssökande är i överensstämmelse med de krav som finns på den arbetslöse i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF.³ Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär enligt ALF att vara

- oförhindrad att arbeta
- beredd på att ta erbjudet lämpligt arbete,
- anmäld på Arbetsförmedlingen
- aktivt arbetssökande, samt att medverka till att en individuell handlingsplan upprättas i samråd med Arbetsförmedlingen.

Socialtjänsten har också rätt att kräva att den enskilde t. ex deltar i

- arbetsmarknadsutbildning,
- arbetspraktik,
- praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap 4 § SoL eller inom ramen för något av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program,
- arbetsrehabiliterande åtgärder,
- arbetssökarverksamhet, samt
- grundutbildning i svenska (sfi).⁴

Arbetsmarknads- och socialnämnden har i mars 2018 fastställt *principen om arbete först*. Principen om arbete först innebär att egen försörjning genom arbete är den primära målbilden i förvaltningens möte med Malmöbor i behov av ekonomiskt bistånd. Självförsörjning genom

³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1997238-om-arbetsloshetsforsakring_sfs-1997-238

⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2013-12-31.pdf> (s 87 f)

arbete ska vara utgångspunkten i den framåsyftande planeringen och vid prövning av rätten till bistånd. Arbetsmarknads- och socialförvaltningens personal arbetar med att ha kontinuerlig kontakt med personer som ansöker om ekonomiskt bistånd i syfte att bistå med information, stöd och vägledning som syftar till självförsörjning. I mötena med de enskilda Malmöborna tydliggör arbetsmarknads- och socialförvaltningens personal vilka handlingsalternativ som finns i förhållande till gällande rätt avseende ekonomiskt bistånd och de insatser som finns att erhålla via arbetsmarknads- och socialförvaltningen eller via andra myndigheter.

→ Förslag om tillägg i nuvarande sista stycket samt i form av ett tredje samt ett avslutande sjätte stycke under aktuell rubrik.

- Komplettering av nuvarande sista styckets mening i syfte att belysa att arbetsmarknads- och socialförvaltningen i dessa delar har att samverka med andra aktörer; I arbetet med personer som har ohälsa som arbetshinder ska arbetsmarknads- och socialförvaltningen *i samråd med andra aktörer* arbeta för att klargöra individens arbetsförmåga och rehabiliteringsbehov.
- Arbetsmarknads- och socialnämnden har antagit principen om arbete först. Principen om arbete först innebär att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska arbeta med att ha kontinuerlig kontakt med personer som ansöker om ekonomiskt bistånd i syfte att bistå med information, stöd och vägledning anpassat till individen och den aktuella situationen. I mötena och informationsutbytet som sker mellan den enskilda individen och arbetsmarknads- och socialförvaltningens personal tydliggörs vilka handlingsalternativ som finns i förhållande till gällande rätt avseende ekonomiskt bistånd och de insatser som finns att erhålla via arbetsmarknads- och socialförvaltningen eller via andra myndigheter och aktörer.
- Socialtjänstens verksamhet ska bygga på frivillighet och samförstånd men det innebär inte att den ska vara kravlös. Den enskilde har i första hand ett eget ansvar för sitt liv. I det ingår att efter förmåga bidra till sin försörjning.⁵ I de fall den enskilde avbryter sin planering mot egen försörjning kan ansökan om bistånd komma att avslås.

Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i detta avsnitt kvarstår med nedanstående justeringar i rubrik och text.

→ Förslag om revidering

- Rubriken ändras till *Barnrättsperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd*.
- Andra stycket: att *ta hänsyn till barns bästa innebär att barnens situation* ändras till att *särskilt beakta barnets perspektiv innebär att barnets situation*, samt att *Arbetet med barnperspektivet ska ske i samråd med föräldrarna* ersätts med att *Arbetet ska ske i samråd med föräldrarna*.
- Tredje stycket: stavfel korrigeras, *beslutet*.

⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2013-12-31.pdf> (s. 85)

Dokument till stöd för handläggningen av ekonomiskt bistånd

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i detta avsnitt kvarstår med nedanstående tillägg.

Informationen i avsnittet bedöms vara av vikt för att tydligt presentera olika styrdokumentens inbördes ordning. Rättspraxis är i ständig utveckling i samband med att myndigheters beslut prövas av förvaltningsdomstolarna. Vid kontakt med Socialstyrelsen framkommer att det pågår ett arbete med att se över innehållet i Allmänna råd samt Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten.

→ Förslag om revidering

- Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att andra stycket ska kompletteras med en skrivning om *senaste version* av Socialstyrelsens Allmänna råd om ekonomiskt bistånd samt *senaste version* av utgiven *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten*.

Riktlinjernas syfte och innehåll

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt.

→ Förslag om revidering

- Sista stycket, sista meningen kompletteras till att omfatta *utredning och* bedömning.

Kvalitet, s 6-11

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i dessa avsnitt kvarstår, med nedanstående justering och tillägg.

Förvaltningen bedömer att det är av vikt att nämndens beslut om delade utbetalningar framkommer i riktlinjerna.

→ Förslag om justering samt tillägg

- I avsnittet *De enskildas situation, erfarenheter och önskemål* (s.8) behöver Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ersättas med Sveriges Kommuner och regioner (SKR).
- I avsnittet *Jämställd och jämlik vård* (s. 9) föreslås ett tillägg utifrån beslutad nämndsbudget 2020: *Arbetsmarknads- och socialförvaltningen kommer under 2020 att införa jämställda utbetalningar av ekonomiskt bistånd vilket innebär att hälften av det beviljade biståndet ska betalas ut till respektive partner när två personer gemensamt ansöker och beviljas bistånd.*

Försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL med stöd av 4 kap. 3 § SoL

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt.

Riksnorm

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt.

Skäliga boendekostnader

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har gjort en fördjupad utredning avseende bistånd till boendekostnader som presenteras på följande sidor 8 - 18. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår omfattande tillägg avseende riktlinjerna i detta avsnitt.

Inledning - skäliga boendekostnader

Ändringar i hyreslagstiftningen 1 oktober 2019 har föranlett ett behov av att se över i vilken utsträckning förändringarna eventuellt bör påverka nämndens riktlinjer för försörjningsstöd samt förvaltningens vägledning inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd i frågan om bistånd till boendekostnad.

I Allmänna råd (SOSFS 2013:1) inleds texten kring skäliga boendekostnader med följande formulering; Socialnämnden bör vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende. Utgångspunkten vid bedömningen av vad som är skälig boendekostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig.⁶

Ändringarna i hyreslagen (Jordabalk 1970:994, 12 kap.) innebär bland annat att hyresrätten är förverkad och hyresvärden berättigad att säga upp avtalet att upphöra i förtid;

- om hyresgästen, när det gäller en bostadslägenhet, utan behövtligt samtycke eller tillstånd överlåter hyresrätten, annars sätter någon annan i sitt ställe eller upplåter lägenheten i andra hand och inte kan visa någon giltig ursäkt,
- om hyresgästen, när det gäller en bostadslägenhet, vid upplåtelse av lägenheten eller den del av den tar emot en hyra som inte är skälig enligt 55 § fjärde stycket och inte kan visa någon giltig ursäkt.

(12 kap. 42 § punkt 3 och 6, lagen gäller för avtal som ingåtts från och med 1 oktober 2019).

Om båda kriterierna är uppfyllda fastställs i 65 c § att en hyresgäst som upplåter en bostadslägenhet i andra hand för självständigt brukande utan behövtligt samtycke av hyresvärden eller tillstånd av hyresnämnden, och tar emot en hyra för upplåtelsen som inte är skälig enligt 55 § fjärde stycket, döms till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det är här viktigt att poängtera att det är förstahandshyresgästen, ej andrahandshyresgästen, som kan komma att dömas. Det är inte brottsligt att hyra bostad under dessa förhållanden, men hyresförhållandet är mycket osäkert då hyresavtalet trots erlagd hyra kan komma att sägas upp omedelbart.

I bostadsrättslagen (1991:164) 7 kap. 8 § resp. 10 § 1 st. finns reglerat vad som gäller kring bostadsrättsinnehavarens möjligheter att hyra ut del av bostaden till inneboende eller att upplåta lägenheten i andra hand till någon annan för självständigt brukande. Samtycke från styrelsen krävs som regel vid andrahandsuthyrning av enskild person.

Utöver ändringarna i hyreslagstiftningen 2019 med skärpta regler avseende andrahandsuthyrning

---

⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmanna-rad/konsoliderade-foreskrifter/20131-om-ekonomiskt-bistand/>

(godkänd av hyresvärden och skälig hyra) tenderar även domstolarnas bedömning kring rätt till ekonomiskt bistånd avseende andrahandshyror där hyresvärden ej lämnat sitt medgivande till uthyrningen att skärpas. Prejudikat från Högsta förvaltningsrätten saknas dock. I en dom från Kammarrätten i Stockholm 2019-02-19⁷ fann rätten att socialnämnden i Södertälje hade fog för att avslå en hyreskostnad med följande motivering;

"Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen förutsätter att socialnämnden kan ta ställning till den enskildes verkliga behov. Av detta följer att den enskilde är skyldig att lämna sådana uppgifter och biträda med sådan utredning att ett ställningstagande från socialnämndens sida är möjligt. Av den som hyr en bostad i andra hand och vill ha bistånd till kostnad för boende bör i de flesta fall kunna krävas att han eller hon kan visa upp ett giltigt hyreskontrakt.

I det hyresavtal för andrahandsuthyrning som [mannen] har gett in till socialnämnden anges att avtalets giltighet förutsätter att fastighetsägaren har samtyckt till andrahandsupplåtelsen. I målet har det kommit fram att andrahandsuthyrningen i november 2017 inte var godkänd av hyresvärden. Eftersom fastighetsägarens samtycke ansetts som en förutsättning för hyresavtalets giltighet är det kammarrättens bedömning att det inte fanns något hyresavtal mellan [mannen] och förstahandshyresgästen i november 2017. Socialnämnden har därför haft rätt att vägra honom bistånd till kostnader för boende i november 2017.

Godkända andrahandskontrakt utgör norm/ är ett grundkrav vid andra myndigheters beslut om förmåner och tillstånd. Till exempel i samband med att Försäkringskassan prövar rätten till bostadsbidrag, eller när Migrationsverket bedömer försörjningsskyldighet i samband med familjeåterförening, se nedan;

Socialförsäkringsbalken (2010:110) 96 kap. 2 §⁸

Bostadsbidrag i form av bidrag till kostnader för bostad kan lämnas till

- barnfamiljer, och
- hushåll utan barn.

Sådant bidrag lämnas endast till kostnader för en bostad där den försäkrade är bosatt och folkbokförd. Vidare krävs att han eller hon äger eller innehar bostaden med hyres- eller bostadsrätt. Om det finns särskilda skäl, får bidrag dock lämnas till kostnaderna för en bostad där den försäkrade inte är folkbokförd

Migrationsverkets föreskrifter om vad som ska anses vara en bostad med lämplig standard enligt 6 c kap. 2 § Första stycket 4 utlänningslagen (2005:716) (MIGRF 2018:6)⁹

Kravet på en bostad med lämplig standard ska anses uppfyllt om utlänningen, senast då han eller hon påbörjar sin vistelse i Sverige, förfogar över en bostad som han eller hon äger, hyr i första eller andra hand eller innehar med bostadsrätt. Utlänningen ska skriftligt styrka sin bostadssituation, t.ex. genom ett hyresavtal eller ett intyg från en fastighetsägare, hyresvärd eller bostadsförmedling om ett kommande avtal.

Om bostaden hyrs i andra hand, ska uthyrningen vara godkänd av hyresvärd, bostadsrättsförening eller hyresnämnd. /.../

⁷ Kammarrätten i Stockholm, mål 2018-5036

⁸ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialforsakringsbalk-2010110_sfs-2010-110

⁹

<https://www.migrationsverket.se/download/18.4b3ac8451639e1406e229d/1528182107755/MIGRFS%202018%206.pdf>

I arbetsmarknads- och socialnämndens årsanalys 2019 framkommer att kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökat under året. Högre boendekostnader är en stor anledning till kostnadsökningen. Utgiftsposten godkända boendekostnader i de ekonomiska beräkningarna ökade med 40 miljoner kronor mellan 2018 och 2019. Ökningen av utgiftsposten påverkas dels av att hushållen har högre boendekostnader och dels av att fler hushåll har behov av ekonomiskt bistånd för boendekostnader.¹⁰

Allmänna råd, gällande riktlinjer samt lagstiftning om skäliga boendekostnader

I texterna nedan återges avsnitt från Socialstyrelsens Allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) under rubrikerna *Skäliga boendekostnader*, *Hyreslägenhet*, *Andrahandslägenhet* samt *Inneboende*. Texten kompletteras med avsnitt från befintliga riktlinjer antagna av arbetsmarknads- och socialnämnden 2017-11-28 samt lagtexter som markeras genom indragen vänstermarginal och kursiv text.

Skäliga boendekostnader (hämtat från SOSFS 2013:1)

Socialnämnden bör vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende. Utgångspunkten vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Kostnaden bör även relateras till hyresnivån hos allmännyttiga bostadsföretag på orten. Med orten avses den tätort där den enskilde bor eller de närmast belägna tätorterna inom kommunen.

Socialnämnden bör vid bedömningen ta hänsyn till ett barns behov av utrymme även hos den förälder där barnet enbart vistas under umgängestid. /.../

Skäliga boendekostnader enligt ASN:s nuvarande riktlinjer

Högsta godtagbara boendekostnad vid beräkning av försörjningsstöd utgår från Försäkringskassans föreskrift om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad. Det är de genomsnittliga hyrorna för Stormalmö som utgör vägledning vid bedömning om bostadskostnaden är skälig vid beräkning av försörjningsstöd. Vistelseadressen ska vara utredd för att bistånd till boendekostnader ska kunna beviljas.

Hyreslägenhet (hämtat från SOSFS 2013:1)

Socialnämnden bör vid beräkning av den faktiska boendekostnaden för en hyreslägenhet beakta hyran inklusive uppvärmning och obligatoriska avgifter.

Andrahandslägenhet (hämtat från SOSFS 2013:1)

Om lägenheten hyrs i andra hand, bör nämnden godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtalat, under förutsättning att den är skälig.

Skälig hyra enligt hyreslagen (Jordabalk (1970:994, 12 kap, 55 § 3 st.)

/.../ om en lägenhet som upplåts i andra hand ska en hyra som överstiger den hyra som hyresvärd

¹⁰ <https://motenmedborgarportal.malmo.se/welcome-sv/namnder-styrelser/arbetsmarknads-och-socialnamnden/mote-2020-02-21/agenda/arsanalys-arbetsmarknads-och-socialnamnden-2019-version-efter-aupdf?downloadMode=open> (s 54)

betalar, med tillägg för möbler, utrustning och andra nyttigheter, aldrig anses som skälig. // Ett tillägg för möbler och annan utrustning som ingår i upplåtelsen får inte överstiga 15 procent av den hyra som hyresvärden betalar. Tillägg för andra nyttigheter som ingår i upplåtelsen får inte överstiga hyresvärdens kostnader för dem.

Skälig hyra enligt privatuthyrningslagen (Lag (2012:978) om uthyrning av egen bostad, 1 och 4 §§)

1 § Denna lag gäller hyresantal som avses i 12 kap. 1 § jordabalken, genom vilket någon utanför näringsverksamhet upplåter en bostadslägenhet för annat än fritidsändamål. Lagen gäller dock inte upplåtelse av en hyresrätt i andra hand. Om fler än en lägenhet upplåts, gäller lagen endast den första upplåtelsen. Bestämmelserna i 12 kap. jordabalken gäller, om inte något annat har föreskrivits i denna lag

4 §, 2 st. Vid en tvist om hyran ska hyresnämnden, om inte en lägre hyra följer av avtalet, fastställa den till ett belopp som inte påtagligt överstiger kapitalkostnaden och driftkostnaderna för bostaden. Kapitalkostnaden beräknas som en skälig avkastningsränta på bostadens marknadsvärde.

(Privatuthyrningslagen gäller när en person hyr ut en lägenhet som han eller hon äger direkt eller indirekt, till exempel en villa, en ägarlägenhet eller en bostadsrätt. Lagen om uthyrning av egen bostad gäller även när del av bostaden hyrs ut, till exempel ett möblerat eller omöblerat rum.)¹¹

Inneboende (hämtat från SOSFS 2013:1)

Socialnämnden bör vid beräkning av den faktiska boendekostnaden för en inneboende beakta vad bostadsinnehavaren och den inneboende avtalat, om kostnaden är skälig.

Skälig hyra enligt hyreslagen (Jordabalk (1970:994, 12 kap, 55 §)

Om upplåtelsen avser en del av lägenheten ska en hyra som överstiger en i förhållande till omfattningen av upplåtelsen proportionerlig andel av den hyra som hyresvärden betalar, med tillägg för möbler, utrustning och andra nyttigheter, aldrig anses som skälig. Ett tillägg för möbler och annan utrustning som ingår i upplåtelsen får inte överstiga 15 procent av den hyra som hyresvärden betalar. Tillägg för andra nyttigheter som ingår i upplåtelsen får inte överstiga hyresvärdens kostnader för dem.

Mer att beakta vid bedömning av skälig boendekostnad

Vilken bostadskostnad som en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig finns inte fastställt i lag eller föreskrift. Kommuner/ socialnämnder antar som regel vägledande belopp som stöd för bedömning av rätten till bistånd avseende boendekostnader. Att socialnämnder utgår från Försäkringskassans föreskrift om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad, precis som i Malmö, är vanligt förekommande.

Socialstyrelsen lyfter i Allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) bedömning av boendekostnad vid kort- respektive långvarigt biståndsbehov. Med kortvarigt biståndsbehov avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. I allmänna råd anges att *vid ett kortvarigt biståndsbehov bör socialnämnden i regel godta den faktiska boendekostnaden.*

¹¹ <https://www.domstol.se/amnen/hyra-bostadsratt-och-arrende/bostadsratt/hyra-ut-egen-bostad/>

Om socialnämnden bedömer att behovet av ekonomiskt bistånd blir längre än tre sammanhängande månader bör nämnden kunna pröva om den faktiska boendekostnaden är skälig. I prövning bör, vid beaktande av en skälig levnadsnivå, hänsyn tas till att den enskilde kan byta till en billigare bostad eller på annat sätt sänka boendekostnaden. I allmänna råd framkommer vidare att nämnden bör dock undvika beslut som medför att den enskilde tvingas flytt från den tätort eller del av kommunen där han eller hon bott under flera år. Vidare att nämnden även bör ta hänsyn till om det i individuella fall finns särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde, t. ex;

- om det finns risk för att ett byte medför negativa sociala konsekvenser
- om en barnfamilj genom att flytta skulle tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk,
- om en ensamstående vuxen, t. ex med funktionsnedsättning eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa, har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljön som hänger samman med det nuvarande boendet,
- om bostaden är anpassad till en boendes funktionsnedsättning, eller
- om den enskilde har begränsade möjlighet att bli godkänd som hyresgäst, t. ex vid arbetslöshet eller betalningsanmärkningar.

I *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten* exemplifierar Socialstyrelsen enskildas situationer som kan medföra att nivån avseende skälig boendekostnad kan variera beroende av den enskildes situation och i vilket skede i livet han eller hon befinner sig.¹²

I de allmänna råden anges vidare att om socialnämnden bedömer att boendekostnaden inte är skälig, bör nämnden i regel ändå godkänna denna under en övergångstid så att den enskilde ges skälig tid att förändra sin boendekostnad. Nämnden bör även godkänna den faktiska boendekostnaden så länge den enskilde aktivt medverkar till att finna ett billigare boende eller på annat sätt försöker sänka sina boendekostnader. /.../ Om den enskilde efter information från socialnämnden och efter skälig tid väljer att behålla ett boende med en kostnad som inte är skälig, bör ekonomiskt bistånd beräknas utifrån den boendekostnad som bedöms skälig för en låginkomsttagare på orten.

Genom ett flertal kammarrättsdomar framkommer stöd för att socialnämnder, efter att rådrum medgetts för byte till billigare bostad, har rätt att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd till faktisk boendekostnad och enbart beakta den del av boendekostnaden som uppgår till de riktvärden som nämnden beslutat om avseende högsta godtagbara boendekostnad.¹³

I en prejudicerande dom från Högsta förvaltningsdomstolen 2009 (2005-5443) som rör en kvinnas rätt till bistånd avseende boendekostnader i kolonistuga, en boendeform som i allmänhet inte är tillåtet permanentboende, fann Högsta förvaltningsdomstolen att rätt till bistånd förelåg. Högsta förvaltningsdomstolen anger följande i sin dom:

Permanentboende i kolonistugor är i allmänhet inte tillåtet enligt förutsättningarna för upplåtelse av kolonilott. Den som trots detta bor i en kolonistuga måste därför räkna med att detta boende förr eller senare måste upphöra. Ett bostadsbyte blir då nödvändigt. Även om boende i kolonistuga således inte kan ses som någon långsiktig lösning på ett bostadsproblem saknas dock stöd för att låta detta inverka på bedömningen av rätten till försörjningsstöd för boendekostnader under den aktuella tiden om förutsättningarna för rätt till bistånd i övrigt är uppfyllda. [Kvinnan] hade dessutom i vart fall haft rätt till en rimlig övergångstid för att anskaffa annan

¹² <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2013-12-31.pdf> (s 54f)

¹³ Ex Kammarrätten i Jönköping 2019-2818, Kammarrätten i Stockholm 2018-8387, Kammarrätten i Göteborg 2014-4539, Kammarrätten i Göteborg 2014-3645 och Kammarrätten i Stockholm 2013-2300

lämpligare bostad för sig och sina barn. Nämnden hade alltså inte rätt att belt vägra henne försörjningsstöd till boendekostnaden på den grunden att boendet i kolonistugan ansågs otillåtet. En sådan hantering av biståndsfrågan innebär att den enskilde försätts i en akut tvångssituation, vilket ter sig oförenligt med de grundläggande principerna i SoL.

Avslutningsvis bedöms det här även relevant att belysa att i arbetsmarknads- och socialförvaltningens kärnprocesser för ekonomiskt bistånd framkommer att kontroll av folkbokföringsuppgifter ska göras vid nybesök samt minst var sjätte månad vid fortsatt behov av bistånd. Kontrollen omfattar hushållsmedlemmarnas folkbokföringsadress samt kontroll av vilka som är folkbokförda på den aktuella adressen.

Exempel på andra kommuners riktlinjer avseende boendekostnader vid andrahands- och inneboendekontrakt

I utredningen har förvaltningen även tagit del av riktlinjer avseende försörjningsstöd i andra kommuner.

Kring godkända andrahandskontrakt anges i Stockholm stads riktlinjer (beslut 2017-10-16) att *Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag.* I Solnas riktlinjer (beslut 2018-10-17) finns motsvarande skrivningar som i Stockholm. I Växjös riktlinjer (beslut 2019-04-23) berörs ej frågan om godkända andrahandskontrakt.

Stockholms stads riktlinjer hänvisar till Socialstyrelsens handbok avseende inneboendeförhållanden. Solnas riktlinjer beskriver att den sökandes hushåll i regel ska *disponera ett eget rum i bostaden för att betraktas som ett separat hushåll vid normberäkning. Hyran för inneboenderum bedöms utifrån vad den sökande disponerar enligt avtal med förstahandshyresgästen. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum vara vägledande.* Även i Växjös riktlinjer återges skrivningarna från Socialstyrelsens Allmänna råd med tillägg om att om boendet hyrs möblerat kan 10 % av sökandes hyresdel beviljas månadsvis om sökande aktivt söker till kostnaden.

I Södertäljes riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd (beslut 2019-11-11) anges att *det ska alltid krävas ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt.* Södertäljes riktlinjer innehåller även utredningsanvisningar till förvaltningen avseende uppgifter som ska framkomma av andrahands- respektive inneboendekontraktet, t. ex att samtycke behövs för att socialtjänsten ska kunna kontakta förstahandshyresgästen samt att hembesök görs för att kontrollera kontraktets riktighet. Vid kontakt med Södertälje kommun framkommer att ovan aktuella skrivningar varit utformade på detta sätt under uppskattningsvis de senaste tre åren.

I Göteborgs riktlinjer (beslut 2019-05-23) är avsnittet kring bistånd till hyreskostnader omfattande. I riktlinjerna beskrivs den rådande hyresmarknaden i staden och det framkommer vidare vad socialtjänsten genom sin myndighetsutövning ska motverka (se avsnitt nedan) samt vilka utredningsprinciper som ska tillämpas i de fall ansökan om bistånd avser en andrahandsuthyrning utan hyresvärdens medgivande eller vid inneboendeförhållanden.

Hyresmarknaden i Göteborg präglas i hög grad av bostadsbrist, vilket på senare år har lett till att många människor tvingas hyra bostad i andra/ tredje hand eller vara inneboende. För socialtjänsten innebär den uppkomna situationen att biståndsbedömningarna kring olika former av boenden har blivit mer komplicerad.

Många hushåll riskerar att utnyttjas på en bostadsmarknad där bostadsbrist råder och det går inte att utesluta att oegentligheter sker. Därför ska socialtjänsten utredningsskyldighet gällande bistånd till hyror präglas av ett aktivt förhållningssätt som ger underlag för korrekta och väl underbyggda myndighetsbeslut.

Socialtjänstens arbets sätt ska inte uppfattas bidra till en legitimering av mycket otrygga hyresförhållanden för de människor vi är till för. Detta förhållningssätt ska gälla oavsett om det är fråga om förstahands- eller andrahandsboenden. Ökningen av antalet andrahands- och inneboendeförhyrningar gör det dock angeläget att uppmärksamma dessa förhållanden särskilt.

Socialtjänsten ska genom myndighetsutövningen motverka att

- oskäligt höga andrahandshyror betalas
- bistånd utgår för samma hyra flera gånger
- oklarhet består om hur många som verkligen bor i en lägenhet, vid en prövning av rätten till bistånd
- biståndet understöder olagliga hyresrelationer.

Vidare anges utredningsprinciper som genom ett aktivt ledningsstöd ska upprätthållas vid ärendehantering av andrahandsuthyrningar och inneboendeförhållanden.

- Socialtjänsten ska efterfråga att den enskilde inhämtar ett godkännande av andrahandskontraktet från fastighetsägaren (även om avsaknaden av ett godkännande i sig inte utesluter ett gynnande beslut).
- Klienten ska informeras om att andrahandsuthyrning utan godkännande från fastighetsägaren är otryggt och kan upphöra utan förvarning. Klienten bör därför aktivt söka finna annat boende. Informationen ska också klargöra att en sådan förändrad boendesituation kräver ett nytt ställningstagande till om rätt till bistånd till boende kvarstår.
- Klienten ska i normalfallet vara folkbokförd på adressen (lägenheten) men den som hyr ut bostaden i andra hands ska i normalfallet inte vara det. Handläggaren bör uppmana den enskilde att folkbokföra sig och sin familj där de bor.
- Den enskilde ska tydligt visa hyrans storlek och till vem den faktiskt betalas. Detta kan t. ex visas med ett skriftligt kontrakt mellan hyresvärden och klienten. Uppvisande av hyresavi rekommenderas.
- Socialtjänsten ska kontrollera antalet personer folkbokförda på adressen/ lägenheten.
- Om risk för bidragsbrott upptäcks inträder en utökad utredningsskyldighet för socialtjänsten. Om oklarheter kvarstår kring boendeantalet, som påverkar rätten till bistånd, bör utredningen kompletteras med hembesök i syfte att åstadkomma större grad av klarhet. Samtycke ska inhämtas från klienten om att göra hembesök.

Genom hembesöket kan flera oklarheter komma att redas ut;

- Hyrans skälighet kan bedömas säkrare.
- Hur stor del av lägenheten avser hyran?
- Antalet boende i lägenheten kan klargöras och hur många som är folkbokförda där.
- Bedöms klienten vara utsatt för oacceptabla boendevillkor? I sådana situationer bör utredaren beakta socialtjänstens yttersta ansvar att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

Även om boendesituationen inte motiverar att ekonomiskt bistånd beviljas i ett längre tidsperspektiv, t. ex på grund av att hyran bedöms vara oskäligt hög, ska klienten ges skäligt råd om att förändra sin boendesituation. På motsvarande sätt ska inneboendeförhållanden utredas och granskas. I dessa fall ska förstahandshyresgästen, i normalfallet, vara folkbokförd på lägenheten. Till följd av sekretess undantas socialtjänsten från skyldigheten att lämna uppgifter till Skatteverket om exempelvis felaktig folkbokföring.

Socialtjänsten ska dock i dialog med t. ex Skatteverket samverka för att finna former för att öka antalet korrekta folkbokföringar.

Socialstyrelsens allmänna råd och handbok kring att medverka i utredning

I Socialstyrelsens Allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) anges under rubriken bedömnings- och beräkningsunderlag; *För att socialnämnden ska kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.*

I Socialstyrelsens *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten* (s. 111 f) anges vidare att en utredning om ekonomiskt bistånd alltid ska omfatta uppgifter om den enskildes eller hushållets ekonomi och vilka möjligheter personen har att tillgodose behovet på annat sätt. Uppgifterna som ska ligga till grund för beslutet lämnas i första hand av den enskilde själv. Den enskilde kan också använda sig av ett ombud som lämnar nödvändiga uppgifter om hans eller hennes ekonomi. Vidare framkommer att den enskilde måste samtycka innan socialtjänsten hämtar in uppgifter från utomstående personer, till exempel en hyresvärd eller arbetsgivare. /.../

En utredning om ekonomiskt bistånd är frivillig och sker helt på den enskildes eget initiativ. Socialtjänsten kan inte genomföra utredningen om den biståndssökande inte vill. En naturlig följd av detta är att den enskilde får ett reellt inflytande i utredningsprocessen, och att socialtjänsten gör utredningsarbetet tillsammans med honom eller henne. Det innebär till exempel att den enskilde själv bestämmer vilka andra instanser som socialtjänsten ska ta kontakt med. För att socialnämnden ska kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.

Konsekvenserna av en ofullständig utredning kan också bli att den enskilde inte får den hjälp som han eller hon behöver. Handläggaren eller beslutsfattaren är den som avgör om underlaget är tillräckligt för att ligga till grund för ett beslut.¹⁴

I Socialstyrelsens handbok (s. 56) finns dock även skrivningar som kan begränsa socialtjänstens möjlighet att utreda ansökan om ekonomiskt bistånd i den del som avser boendekostnader. Socialstyrelsen anger att; *Socialtjänstens uppgift är att bedöma hyreskostnaden i sig tillsammans med behovet av bostad, och inte skäligheten av vad lägenhetsinnehavaren eventuellt tjänar på sin uthyrning. Därför ska förstahandshyresgästens hyresavtal eller kostnad inte utredas. Denna person har inte sökt bistånd och gett tillåtelse till att hans eller hennes förhållanden utreds.*

Bedömning och förslag - skäliga boendekostnader

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens bedömer att det i reviderade riktlinjer finns skäl att tydliggöra att en utredning av skäliga boendekostnader ska omfatta såväl en skälighetsbedömning i förhållande till innebörden av begreppet skälig boendekostnad i förhållande till socialtjänstlagen samt, när det avser andrahandshyra och inneboendekontrakt, även i förhållande till vad som är fastställt i hyreslagen och privatuthyrningslagen avseende skälig hyra. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer vidare att riktlinjerna bör klargöra att nämnden ej medger bistånd

¹⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2013-12-31.pdf>

till boendekostnader som gäller sådana uthyrningsförfarande som är straffbara enligt 12 kap. 65 c § jordabalken. Utöver lagtext i jordabalken och privatuthyrningslagen finns stöd för bedömning att ta del av i Hyresnämndens praxis.¹⁵ En striktare bedömning avseende icke godkända andrahandskontrakt bedöms av förvaltningen på kort sikt kunna innebära en risk för att fler hushåll får behov av akut bistånd avseende boende och högre kostnader för nämnden. Likväl kvarstår förvaltningens bedömning att nämnden ej ska medverka till boendekostnader som härleds till straffbara hyresavtal.

I förhållande till ovan refererade domen från Högsta förvaltningsdomstolen 2009 (2005-5443) finns anledning att anta att den nya hyreslagstiftningen kommer förändra rättsläget något varpå arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår en tydligare och striktare skrivning i riktlinjerna avseende skäliga boendekostnader.

I förhållande till utredningar avseende rätten till ekonomiskt bistånd till boendekostnader bedömer arbetsmarknads- och socialförvaltningen att enskilda biståndssökande behöver medverka med underlag i utredningen så att det kan klarläggas att boendekostnaden är skälig i förhållande till såväl gällande hyreslagstiftning enligt jordabalken eller privatuthyrningslagen som socialtjänstlagen. En individuell behovsprövning ska alltid göras. Enligt 2 kap. 1 § SoL svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver.

Arbetsordningen blir därmed att i de fall ansökan avser en boendekostnad för inneboendehyra eller hyra i andra hand (hyresrätt eller bostadsrätt) ska socialtjänstens utredning omfatta både

- 1) en bedömning om hyran är skälig i förhållande till gällande hyreslagstiftning, och
- 2) en bedömning om boendekostnaden är att beakta som skälig i förhållande till den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

➔ Förslag om utformning av riktlinjerna i avsnittet om **Skäliga boendekostnader**

- Att nuvarande skrivningar kvarstår med tillägg enligt nedan. (Första stycket oförändrat.)

Högsta godtagbara boendekostnad vid beräkning av försörjningsstöd utgår från Försäkringskassans föreskrift om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad. Det är de genomsnittliga hyrorna för Stormalmö som utgör vägledning vid bedömning om bostads-kostnaden är skälig vid beräkning av försörjningsstöd. Vistelseadressen ska vara utredd för att bistånd till boendekostnader ska kunna beviljas.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska vid ansökan om ekonomiskt bistånd avseende boendekostnader genom sin utredning och myndighetsutövning motverka att

- biståndet understödjer olagliga hyresrelationer,
- oskäligt höga andrahandshyror betalas,
- bistånd utgår för samma hyra flera gånger, samt
- oklarhet råder om hur många som verkligen bor i bostaden.

Bistånd till hyra/ boendekostnader som avser boende där andrahandsuthyrningsförfarandet är straffbart enligt 12 kap 65 c § jordabalken (1970:994),

¹⁵ <https://www.domstol.se/hyres--och-arrendenamnden-i-malmo/amnen/hyra-bostadsratt-och-arrende/hyra-av-bostad-och-lokal/>

eller motsvarande kriterier avseende bostadsrätt, beviljas inte. Det vill säga när:

- bostaden är upplåten i andra hand utan godkännande från hyresvärd, hyresnämnd eller bostadsrättsförening och
- hyran inte är skälig i förhållande till bestämmelserna i 12 kap. 55 § 4 st. jordabalken (1970:994) alternativt beräkningsreglerna i 1 och 4 §§ 2 i lagen (2012:978) om uthyrning av egen bostad.^{16 17}

Till en ansökan om bistånd avseende boendekostnader behöver den enskilde inkomma med hyres-/ inneboendekontrakt.

När bostaden **hyrs i andra hand** behöver den enskilde inkomma med;

- handling som styrker att hyresvärden/ bostadsrättsföreningen/ hyresnämnden lämnat medgivande till andrahandsuthyrningen
- med underlag som styrker att andrahands- eller inneboendehyran är skälig. T. ex specifikation avseende hyra/ månadsavgift samt övriga kostnader som enligt kontraktet ingår i den enskildes boendekostnad så att skälighet kan bedömas.

När boendeformen är **inneboende eller delad bostad** behöver den enskilde som regel inkomma med;

- handling som styrker hur stor del av bostaden som den enskilde disponerar
- underlag som styrker att hyran är skälig. T. ex specifikation avseende hyra/ månadsavgift samt övriga kostnader som ingår i den enskildes boendekostnad så att skälighet kan bedömas.

Socialtjänsten genomför kontroller avseende folkbokföringsuppgifter. Den enskilde ska som regel vara folkbokförd på adressen/ bostaden men den som hyr ut bostaden i andra hand ska i normalfallet inte vara det. Vid inneboendeavtal ska bostadsinnehavaren som regel vara folkbokförd på samma adress/ bostad.

Om oklarheter kvarstår kring boendeavtalet, som påverkar rätten till bistånd, bör utredningen kompletteras med hembesök i syfte att åstadkomma större grad av klarhet. Hembesöket syftar till att socialtjänsten ska kunna bilda sig en uppfattning om vilket hjälpbehov som föreligger och i vilken mån den enskilde har rätt till bistånd från socialtjänsten. Hembesök får ej genomföras utan att den enskilde lämnat sitt samtycke till besöket. Om den enskilde trots särskild begäran inte medverkar till att förse nämnden med det underlag som behövs för bedömning och beräkning, eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.

Ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § SoL

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt.

¹⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/jordabalk-1970994_sfs-1970-994

¹⁷ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2012978-om-uthyrning-av-egen-bostad_sfs-2012-978

Begravning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår, utöver språkliga justeringar, förändrade procentsatser inom maxbeloppet avseende kostnader för begravning och gravsten.

I nuvarande riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt anges följande kring begravning;

Bistånd till begravning handläggs av familjerätten inom avdelning social resurs. Kostnader beviljas enligt särskilt beslutad norm för begravningskostnader i Malmö stad. Därutöver kan bistånd till gravvård utgå med kostnad för det billigaste alternativet som kan godkännas av kyrkogårdsförvaltningen för gravplatsen.

Den särskilda norm som refereras till fattade Folkhälso-, vård- och omsorgsutskottet beslut om 2006-02-13. Beslutet fastställde att ersättningsnivån för begravning ska utgöra 30,6 % av basbeloppet och ersättningsnivån för gravsten ska vara oförändrad med 19,4 % av basbeloppet.¹⁸

Enligt Arbetsmarknads- och socialnämndens reglemente¹⁹ ansvarar nämnden för framtagandet av styrdokument i form av program, planer, policyn, riktlinjer, rutiner, regler och dylikt i den mån inte kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige ansvarar för dessa (48 §). Arbetsmarknads- och socialnämnden har enligt beslut av kommunfullmäktige 2017-06-21 (§ 148) ansvar för *Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt*.

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1)²⁰ anges följande kring ekonomiskt bistånd avseende begravningskostnader;

Begravningskostnader täcks i första hand av tillgångarna i dödsboet. Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis, bör socialnämnden ge ekonomiskt bistånd som möjliggör en värdig begravning. Hänsyn bör tas till allmänt vedertagna begravningsstraditioner och i förekommande fall olika religiösa och etniska gruppers speciella önskemål om hur en begravning ska ordnas. Då begravningen ska ske utomlands, bör nämnden ge ekonomiskt bistånd som motsvarar kostnaden för begravning i Sverige. Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör i regel inte vara högre än ett halvt basbelopp. I en förälders försörjningsskyldighet ligger även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett barns begravning.

Ett halvt prisbasbelopp motsvarar år 2020 23 650 kr.

Inom Arbetsmarknads- och socialförvaltningen handlägger Familjerätten ärenden avseende dödsbon och de beskriver att det i genomsnitt handläggs 210 ansökningar om begravningskostnader per år. Familjerättens statistik visar att under år 2019 utbetalades 2 175 518 kr avseende bistånd till begravningskostnader, 230 342 kr återbetalades och netto utbetalt bistånd uppgick till 1 946 176 kr.

¹⁸ Ärende KS-KOM-2005-01026

¹⁹ <https://komin.malmo.se/download/18.4b12075716917f4ec0fd58fb/1551166630458/Arbetsmarknads-och-socialnämndens+reglemente+-+rev.+KF+181220.pdf>

²⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2013-3-13.pdf>

Vid prövning av rätten till bistånd avseende begravningskostnader sker, på motsvarande sätt som vid andra ansökningar om ekonomiskt bistånd, en utredning kring i vilken utsträckning behovet kan tillgodoses på annat sätt, exempelvis genom tillgångar i dödsboet och försörjningskyldighet som följer enligt äktenskapsbalken eller föräldrabalken. Om dödsboet väntar inkomster, till exempel skatteåterbäring fattas beslut med krav om återbetalning enligt 4 kap. 1 § och 9 kap. 2 § SoL.

Begravningskostnader har ökat och enligt de offerter som Familjerättsbyrån tar del av uppgår kostnaden oftast till ett högre belopp än gällande norm om anhöriga valt annons och kistdekoration (minnesstund är ej inkluderad). Familjerättsbyråns kartläggning av kostnadsnivå visar att en högre andel än de nuvarande 61,2 % av ett halvt prisbasbelopp som regel behövs för att kunna möjliggöra en värdig begravning. Familjerättsbyrån ser behov av att ändra fördelningen av det halva basbeloppet så att 75 % avser begravningskostnader och 25 % avser gravsten (jämfört med 61,2 % respektive 38,8 % enligt nu gällande riktlinjer). Familjerättsbyrån uppskattar att 30 - 40 % av ansökningarna om bistånd till begravningskostnader även omfattar kostnad för gravsten. Genom nedanstående förslag bedöms det finnas förutsättningar för att tillgodose en värdig begravning.

→ Förslag om justerad text

- Stryka *inom avdelning social resurs*.
- Meningen *Kostnader beviljas enligt särskild beslutad norm för begravningskostnader i Malmö stad* stryks och ersätts med *Högsta godtagbara ersättningsnivå för begravning uppgår till 75 % av ett halvt prisbasbelopp och högsta godtagbara ersättningsnivå för gravsten uppgår till 25 % av ett halvt prisbasbelopp för det billigaste alternativet som kan godkännas av kyrkogårdsförvaltningen för gravplatsen.*
- Även meningen *Därutöver kan bistånd till gravvård utgå med kostnad för det billigaste alternativet som kan godkännas av kyrkogårdsförvaltningen för gravplatsen* stryks då det med gravvård menas gravsten.

Tandvård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i detta avsnitt kvarstår samt kompletteras enligt förslag.

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) framgår att socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för nödvändig tandvård. Hit räknas också förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning. Nämnden bör i regel grunda sin bedömning på behandlande tandläkares val av åtgärd och vad denne anser vara nödvändig tandvård. Nämnden bör väga in om biståndsbehovet beräknas bli kort- eller långvarigt. Förutom rent medicinska aspekter bör socialnämnden beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård. Socialnämnden bör kunna ställa krav på att en tandläkarkonsult anlitas, om behandlingskostnaderna är höga eller om det finns olika behandlingsalternativ. Om behovet av tandvård är akut, bör socialnämnden inte ställa krav på att den enskilde ansöker om ekonomiskt bistånd före behandlingen.

Av arbetsmarknads- och socialnämndens nuvarande riktlinjer framgår att försörjningsstödstagare har rätt till bistånd avseende akut tandvård samt i övrigt nödvändig tandvård i enlighet med särskilt beslutad förteckning över åtgärder som ingår i begreppet nödvändig

tandvårdsbehandling och som kan ersättas efter prövning enligt socialtjänstlagen. I förteckningen framkommer att åtgärderna ersätts enligt referenspris i det statliga tandvårdsstödet.²¹ I tjänsteskrivelsen (ASN-2019-16869) till den senast reviderade åtgärdsförteckningen som trädde i kraft 2020-01-15 framkommer att Folktandvården Skåne, i sin prislista för 2019, tillämpade priser som överstiger referenspriser på ett flertal av de åtgärder som återfinns i nämndens åtgärdsförteckning. Frågan väcktes då inom förvaltningen huruvida individer som uppbär försörjningsstöd har möjlighet att få sitt behov av nödvändig tandvård tillgodosett till referenspriser eller ej. En sammanställning av inkomna kostnadsförslag avseende tandvård under perioden mars-april 2019 (totalt 265 kostnadsförslag) visade att 67 procent var upprättade av privatpraktiserande tandläkare och 33 procent av tandläkare inom Folktandvården. Vidare visade sammanställningen att 58 procent av kostnadsförslagen upprättade av privatpraktiserande tandläkare, respektive 7 procent av kostnadsförslagen upprättade inom Folktandvården, låg inom ramen för referenspriserna. Förvaltningens bedömning var därmed att tandvård till referenspris finns tillgängligt för Malmöborna.

Mot ovan bakgrund föreslås ett tillägg till nuvarande riktlinjer, som betonar att såväl åtgärderna som priset i regel ska vara i enlighet med förteckningen.

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer till socialtjänsten uppstår ibland ett behov av att tandläkarkonsult granskar kostnadsförslag, såväl utifrån en kostnadsbedömning som en bedömning av behovet av tandvård hos den enskilde. Detsamma kan bli aktuellt i det fall ett överklagande inkommer i ett sådant ärende. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer det således relevant att detta tydliggörs i nämndens riktlinjer, och föreslår följande tillägg:

→ Förslag om tillägg

- I andra stycket behöver texten kompletteras med tillägg kring kostnader upp till referenspriser; Ekonomiskt bistånd bör endast utgå till nödvändiga tandvårdsåtgärder enligt förteckningen *upp till fastställda referenspriser.*
- Ett nytt avslutande stycke läggs till: *Om det i en ansökan om ekonomiskt bistånd avseende tandvård föreligger höga kostnader alternativt oklarheter kring åtgärder, pris eller den enskildes behov av tandvård kan kostnadsförslag från behandlande tandläkare lämnas till förvaltningens tandläkarkonsult för granskning och bedömning innan beslut fattas i det individuella ärendet. Detsamma gäller överklaganden avseende beslut om tandvård där det föreligger behov av granskning och bedömning av behovet av nödvändig tandvårdsbehandling.*

Beräkning av försörjningsstöd

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt. Förvaltningen föreslår dock att ett nytt andra avsnitt förs in under egen rubrik, i denna del av riktlinjerna, *Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar*, se nedan.

Barn och skolungdomar som bor i eget hushåll

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text kvarstår i detta avsnitt.

Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar (NYTT)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att ett nytt avsnitt med denna rubrik förs in i

²¹ <https://malmo.se/download/18.1a3f5d7f170c3af5c03d84/1583928707639/asf-tandvard-atgardslista.pdf>

riktlinjerna för försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt.

Under våren 2020 har förvaltningen uppmärksammats på risken att likabehandling ej säkerställs vid de ekonomiska beräkningar och bedömningar som avser ansökan om ekonomiskt bistånd för hushåll med barn eller gymnasieungdomar som har ogiltig frånvaro från skolan som medför att studiebidrag och eventuellt andra socialförsäkringsförmåner dras in. Även i motion om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd (STK-2020-128/ ASN-2020-852) aktualiseras frågan om ekonomiskt bistånd vid indraget studiebidrag.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har inom ramen för aktuell utredning tagit del av befintliga rutiner inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen när en elev har upprepad eller längre tids frånvaro.

Vid upprepad eller längre tids frånvaro är skolan skyldig att utreda orsaker till frånvaron för att kunna sätta in lämpliga åtgärder. En god närvaro är en förutsättning för att eleverna ska nå utbildningens mål. Skolan har en skyldighet både att arbeta systematiskt med att främja närvaro och att uppmärksamma och åtgärda hög frånvaro. Tidig upptäckt och tidiga insatser vid stor ogiltig frånvaro är framgångsfaktorer för att få tillbaka elever i undervisning och minska antalet studieavbrott. Centrala elevhälsan har tagit fram stöddokument för gymnasieskolornas arbete gällande närvaro och frånvaro. Stöddokumentet innehåller t. ex informationsbrev till elev och vårdnadshavare kring uppmärksammas frånvaro, information om skyldighet att göra orosanmälan till socialtjänsten vid oro, utredningsmall mm. Informationen till elev och vårdnadshavare inkluderar information kring att om närvaron inte förbättras kan skolan rapportera det till Centrala Studiestödsnämnden (CSN) som i sin tur tar beslut om eleven har rätt till studiehjälp. Även bidrag från Försäkringskassan kan påverkas i de fall CSN beslutar om att dra in studiehjälpen. Stödmaterialet tydliggör skolans ansvar att vid oro göra en anmälan till socialtjänsten.²²

I arbetsmarknads- och socialförvaltningens stödmaterial kring barnrätt inom verksamheten för ekonomiskt bistånd framhålls särskilt vikten av att kalla de barn och skolungdomar som fått studiestödet indraget från CSN på grund av låg skolnärvaro i gymnasiet på besök. Enheterna för ekonomiskt bistånd samarbetar med Ung Malmö som utöver arbetsmarknadsavdelningen inkluderar medarbetare från gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen som ansvarar för det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) som syftar till att uppmärksamma och stödja ungdomar som varken arbetar eller studera att börja studera eller hitta en annan meningsfull aktivitet.

Under 2019 inkom 124 orosanmälningar från skola/ gymnasieskola till arbetsmarknads- och socialförvaltningen avseende barn och unga med anledning av skolk. 57 procent av anmälningarna resulterade i att arbetsmarknads- och socialförvaltningen inledde en utredning inom barn- och familj.

På temadag som arbetsmarknads- och socialförvaltningen anordnade för nämnden den 6 mars 2020 redogjorde förvaltningsjurist om aktuellt rättsläge kopplat till frågeställningen om uteblivet studiebidrag. Rättsläget är tydligt i de fall barnet är under 18 år, men är skiftande i de fall barnet/ ungdomen fyllt 18 år.

---

²² Information hämtad 200402 via länk <https://cityofmalmo.omniacloud.net/170-gymnasie-och-vuxenutbildningsforvaltningen/upprepad-eller-langre-tids-franvaro>

Föräldrar är alltid försörjningsskyldiga för barn fram till 18-årsdagen och reduktion av det bistånd som vårdnadshavare ansöker och beviljas kan ej göras genom medräkning av en fiktiv inkomst av studiebidrag som dragits in på grund av barnets frånvaro i skola.

I de fall den unge fyllt 18 år, men inte 21 år, och är fortsatt studerande på gymnasieskola ska, som alltid, en individuell behovsprövning göras avseende aktuell ansökan om ekonomiskt bistånd. I en dom från kammarrätten i Göteborg april 2019 (mål nr 5946-18), som berörde en myndig skolungdom under föräldrars försörjningsansvar, angavs i domskälen att det är rimligt att som förutsättning för beviljande av skolungdomens del av försörjningsstödet ställa krav på att hen också deltar i gymnasieutbildningen på sådant sätt att de bidrag som förutsätter sådana studier kan betalas ut. Förvaltningsrätten i Malmö har dock även efter kammarrätten i Göteborgs avgörande gjort annan bedömning i ett ärende där myndig skolungdoms frånvaro i skola lett till reducerad inkomst av studiebidrag och där Östra Göingens socialnämnd ej bedömts ha fog för att reducera försörjningsstödet med motsvarande summa.

I avvaktan att tydligare rättspraxis utvecklas avseende gymnasiestuderande ungdomar i ålder 18 till 21 år, som fortsatt står under föräldrars försörjningsansvar, föreslår arbetsmarknads- och socialförvaltningen att det införs en skrivning i riktlinjerna som ligger i linje med kammarrätten i Göteborgs bedömning i mål 5946-18 när det gäller indraget studiebidrag/ underhållsstöd/ bostadsbidrag med anledning av ogiltig frånvaro från sina studier.

→ Förslag nytt avsnitt:

Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar

Föräldrars underhållsskyldighet för sina barn regleras i 7 kap. 1 § Föräldrabalken (1949:381).²³ Barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för ska medräknas som medlemmar i föräldrarnas hushåll vid en ansökan om ekonomiskt bistånd.²⁴

Föräldrar är alltid försörjningsskyldiga för barn fram till 18-årsdagen. Det ekonomiska bistånd som vårdnadshavare ansöker om enligt 4 kap. 1 § SoL kan ej reduceras genom avräkning av en fiktiv inkomst av studiebidrag som dragits in på grund av barnets frånvaro i skola.

I de fall den unge fyllt 18 år, men inte 21 år och är fortsatt studerande på grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning ska, som alltid en individuell behovsprövning göras avseende hushållets ansökan om ekonomiskt bistånd. Som grundregel ska krav ställas på att skolungdomen deltar i sin utbildning på ett sådant sätt att de bidrag som förutsätter sådana studier betalas ut. I de fall skolungdoms frånvaro i skola lett till reducerad inkomst av studiebidrag och eventuella socialförsäkringsförmåner bör försörjningsstödet reduceras med motsvarande summa.

Studerande

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i detta avsnitt i huvudsak kvarstår men med striktare skrivningar avseende gymnasie- och eftergymnasiala studier.

²³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381

²⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmanna-rad/konsoliderade-foreskrifter/20131-om-ekonomiskt-bistand/>

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) framgår att vuxna studerande i första hand ska försörja sig genom de förmåner som erbjuds inom ramen för studiestödssystemet. Den som studerar är sålunda normalt hänvisad till att söka studiestöd, såsom studiehjälp och studiemedel, för att försörja sig under studietiden. Den som inte klarar sig på studieförmåner är därför normalt skyldig att stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL. Dock bör en vuxen studerande kunna ges ekonomiskt bistånd till exempel:

- om han eller hon aktivt har sökt feriearbete men inte fått något (socialnämnden bör inte ställa krav på att studiestödet ska räcka under en längre period än den som angivits av den utbetalande myndigheten),
- om han eller hon har fått ett feriearbete men får vänta på första löneutbetalningen,
- i akuta nödsituationer även under pågående termin eller
- om han eller hon deltar i grundläggande svenskundervisning för invandrare och behovet inte kan tillgodoses genom deltidsarbete. I regel bör inte krav ställas på heltidsarbete samtidigt med studierna (SOSFS 2013:1).

Nuvarande riktlinjer innehåller emellertid mer generösa skrivningar, avseende studerande, än vad återfinns i Socialstyrelsens allmänna råd. Nämnden har att ta ställning till i vilka situationer, eller för vilka grupper, det bedöms skäligt att bevilja ekonomiskt bistånd under pågående studier.

Unga (under 21 år) studerande

I de nu gällande riktlinjerna betonas att det är angeläget att ungdomar fullföljer gymnasiestudier för att i framtiden ha möjlighet att ta sig ut på arbetsmarknaden. Detta återspeglas i regeringens proposition ”Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd” (Prop. 2015/16:136) där det framgår att det är viktigt att ”ungdomar som går i gymnasieskola ges möjlighet att så långt det är möjligt fullfölja sina studier, vilket kan vara en viktig faktor för en framtida etablering på arbetsmarknaden”. Vidare uttrycks att kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande inte bör ställas på ungdomar som går i gymnasiet, eftersom studier är en viktig förutsättning för arbete.²⁵

Det senaste decenniet har det skett en kraftig ökning avseende antalet inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen som saknar gymnasieutbildning. Samtidigt ökar kraven på kompetens från arbetsgivarna vilket bidrar till att denna grupp får det allt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden och det finns en hög risk att fastna i långvarig arbetslöshet. Detta blir särskilt påtagligt vad gäller gruppen unga utan gymnasiekompetens, äldre personer kan i högre utsträckning kompensera avsaknaden av utbildning med längre arbetslivserfarenhet. Mot bakgrund av att unga oftare har osäkra anställningsformer och liten eller ingen arbetslivserfarenhet påverkas de i högre grad och i ett tidigare skede när ekonomin mattas av vid konjunktursvängningar.²⁶ Den svaga ställningen för korttidsutbildade kommer fortsatt vara en stor utmaning de kommande åren.²⁷ Det är därför viktigt att motivera till och rusta unga med utbildning för att förbättra anställningsbarheten och möjliggöra en fast förankring på arbetsmarknaden.

Mot ovan bakgrund görs bedömningen att den skrivning som återfinns i nuvarande riktlinjer

²⁵ <https://data.riksdagen.se/fil/EFB69C0F-AC7D-4A0B-AC95-2937E7F93E8A>

²⁶ <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=DEE78152817EC605>

²⁷ <https://mb.cision.com/Public/1326/2640007/8426b9f0797e92b3.pdf>

avseende studerande ungdomar ska kvarstå, med tillägget att riktlinjen gäller som längst till och med den dag den unge fyller 21 år.

Vuxna studerande

Utgångspunkten i nuvarande riktlinjer är, i enlighet med lagstiftarens intentioner, att vuxna studerande i första hand ska försörja sig genom samhällets studiestödssystem. Dock ges utrymme för vissa grupper att, under en period av högst tre år, uppbära försörjningsstöd till studier på grundskolenivå- eller gymnasienivå förutsatt att vissa kriterier är uppfyllda. Vad gäller grundskola handlar detta om att studier bedöms vara behövliga ur arbetsmarknadssynpunkt samt att det bedöms föreligga särskilda skäl. Avseende gymnasiestudier krävs även att studierna syftar till att bryta ett långvarigt bistandsberoende. För studier på eftergymnasial nivå är för nuvarande grundregeln att försörjningsstöd inte ska utgå under studietiderna om den enskilde är arbetsför. Dock kan undantag ibland göras om det föreligger särskilda skäl av rehabiliterande eller förebyggande karaktär. Försörjningsstöd kan då beviljas till dess att studiemedel kan utgå igen.

Nuvarande riktlinjer innehåller således mer generösa skrivningar kring vuxna studerande än vad som är lagstiftarens intentioner. Detta innebär att det finns utrymme för arbetsmarknads- och socialnämnden att påverka inriktningen.

I samband med denna revidering av riktlinjerna rekommenderar arbetsmarknads- och socialförvaltningen en mer restriktiv hållning vad gäller vuxna studerande, i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2013:1) samt aktuell rättspraxis; det vill säga att grundregeln är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till ekonomiskt bistånd. Detta går även i linje med riktlinjernas skrivning kring arbetslinjen: ”Alla som kan jobba ska jobba”. Vidare harmoniserar detta mer med likställighetsprincipen som återfinns i kommunallagen (2 kap. 3 § Lag 2019:835); det vill säga att alla kommunens invånare ska behandlas lika om det inte finns sakliga skäl för något annat. Mot denna bakgrund kan det vara problematiskt att sanktionera studier för försörjningsstödstagare genom bibehållet bistånd, samtidigt som Malmöbor i övrigt är hänvisade till att finansiera sina eventuella studier via studiestödssystemet.

Med detta fastställt måste socialtjänsten emellertid alltid göra en individuell bedömning av den enskildes behov och förmågor i enlighet med 4 kap 1 § SoL. Socialtjänsten måste alltså utreda om det finns förutsättningar för den enskilde att stå till arbetsmarknadens förfogande, det kan t.ex. finnas sociala eller känslomässiga hinder som innebär att den enskilde inte kan vara aktivt arbetssökande eller ta ett jobb (Prop. 2015/ 16:136). Vidare, belyser Arbetsförmedlingen, är det vanligt bland biståndstagare att utbildningsnivån är låg samtidigt som kraven på kompetens alltjämt stiger på arbetsmarknaden.²⁸ Även om grundprincipen är att studier ska finansieras via studiestödssystemet är bedömningen att det måste finnas visst utrymme för undantag. Detta återspeglas även i andra kommuners riktlinjer om ekonomiskt bistånd: Ekonomiskt bistånd kan beviljas för studier ”(...) i undantagsfall, efter individuell behovsprövning” (Stockholm); ”Vid långtidsberoende (>12 mån) kan bistånd på gymnasienivå medges efter individuell behovsprövning” (Göteborg); ”Vuxenstudier berättigar generellt inte till ekonomiskt bistånd” (Växjö); ”Huvudregeln är att vuxenstuderande inte (...) är berättigade till bistånd. I undantagsfall kan dock, efter individuell prövning, ekonomiskt bistånd beviljas för vuxenstudier” (Solna);

²⁸ Arbetsförmedlingen, ”Perspektiv på arbetsmarknadsläget för personer med kort utbildning”: <https://mb.cision.com/Public/1326/2640007/8426b9f0797e92b3.pdf>

”Personer som studerar för att få grundskolekompetens kan få ekonomiskt bistånd för sin försörjning.” (Lund).

Utifrån dessa förutsättningar görs bedömningen att det fortsatt ska vara möjligt att i undantagsfall kunna studera på gymnasienivå med försörjningsstöd, dock föreslås att tiden den enskilde kan göra detta begränsas till max en termin, vilket bedöms vara tillräckligt för att den enskilde t.ex. ska kunna ”prova” om studier är det rätta valet eller åter är berättigad till studiemedel, i det fall studiemedlet dragits in på grund av otillräckliga studieresultat. Vidare föreslås skrivningen avseende eftergymnasiala studier tas bort; utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv bedöms eftergymnasiala studier inte vara nödvändigt för att etablera sig på arbetsmarknaden då den enskilde måste vara beredd på att lösa sin egen försörjning genom att ta enklare jobb som inte ställer krav på eftergymnasial utbildning. Slutligen föreslås några rent språkliga revideringar.

Som tidigare ska den enskildes rätt till studiestartstöd utredas och provas för studier på grundskole- och gymnasienivå. Eventuellt kompletterande behov av ekonomiskt bistånd kan beviljas enligt 4 kap. 1 § SoL. Omfattas den enskilde ej av rätten till studiestartstöd ska eventuellt beviljat bistånd ske enligt 4 kap. 2 § SoL, dvs utöver nämndens skyldighet.

I nuvarande riktlinjer nämns även att det i vissa fall finns olika utbildningsmöjligheter inom ramen för Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program. Målgruppen är individer som har förutsättningar för och behov av studier för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden och deltagarna har i regel rätt till ersättning från Försäkringskassan. Denna ersättning går inte att kombinera med studiemedel från CSN. Är den enskildes ersättning inte tillräcklig för att tillgodose skälig levnadsnivå uppstår ibland ett behov av kompletterande ekonomiskt bistånd. I Socialstyrelsens skrift Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten, fastställs att ”en person som deltar i något av Arbetsförmedlingens program anses stå till arbetsmarknadens förfogande och har därmed rätt till ekonomiskt bistånd, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt”²⁹. Om Arbetsförmedlingen gjort en bedömning att studierna är behövliga ur ett arbetsmarknadsperspektiv, samt att den enskilde bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande, är arbetsmarknads- och socialförvaltningens bedömning att kompletterande ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL ska godkännas. Detta då det dessutom är orimligt att två myndigheter med snarlika uppdrag ska kunna motarbeta varandra. Dock är det angeläget att betona vikten av samsyn mellan myndigheterna vad gäller den enskildes planering mot självförsörjning. Således föreslås ett tillägg till de nuvarande riktlinjerna.

Ensamkommande med tillfälligt uppehållstillstånd för gymnasiestudier

Lagen om ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande, den så kallade gymnasielagen trädde i kraft 1 juli 2018. (2017:353) och innebar ny möjlighet till tidsbegränsat uppehållstillstånd för vissa ensamkommande för studier på gymnasienivå.

Den som har erhållit uppehållstillstånd enligt gymnasielagen har rätt till svenskt studiestöd under tiden studierna bedrivs. Fram till och med första kalenderhalvåret det år den enskilde fyller 20 år kan han eller hon få studiehjälp; studiehjälpen består av olika bidrag, de vanligaste är studiebidrag (1250 kr per månad) och extra tillägg (285–855 kr per månad beroende på inkomst). Från och med andra halvåret det år den enskilde fyller 20 år är det möjligt att ansöka om

²⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2013-12-31.pdf>

studiemedel (bidrag och lån), ett av villkoren är att studierna då bedrivs på minst halvtid.

Grundprincipen är, enligt regeringen, att dessa personer ska finansiera sina studier genom studiestöd och därmed inte är i behov av ekonomiskt bistånd (Prop. 2017/18:252). Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) vidhåller dock att den som erhållit ett tillfälligt folkbokföringsgrundande uppehållstillstånd och ansöker om ekonomiskt bistånd "(...) ska som utgångspunkt behandlas på samma sätt som om ansökan gjordes av en person med ett permanent uppehållstillstånd eller en svensk medborgare som vistas i Sverige. Den som omfattas av LMA efter uppehållstillstånd har dock som utgångspunkt inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL". Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnet, samtidigt kan socialtjänsten i regel ställa krav på att den enskilde söker förmåner eller ersättning som han eller hon har rätt till. SKR:s bedömning är därmed att socialtjänsten, som utgångspunkt, kan kräva att den enskilde i första hand ansöker om studiemedel och andra eventuella förmåner genom t.ex. socialförsäkringssystemet hen har rätt till för att finansiera sina studier.³⁰

Mot ovan bakgrund är arbetsmarknads- och socialnämndens bedömning att de ensamkommande unga som har tillfälligt uppehållstillstånd för gymnasiestudier inte ska lyftas upp som en särskild grupp i riktlinjerna då de juridiskt inte kan särskiljas i socialtjänstlagens ögon. Dock bedöms det relevant att i tjänsteskrivelsen redogöra för förutsättningarna då gymnasielagen trätt i kraft sedan riktlinjerna senast reviderades. De fall där denna grupp kan tänkas bli aktuella för ekonomiskt bistånd är dels mellan terminerna, om behovet inte kan tillgodoses genom feriearbete eller på annat sätt, dels kan den unge komma att vara i behov av kompletterande ekonomiskt bistånd under perioden mellan det att han eller hon kan ansöka om studiehjälp (bidrag) och studiemedel (bidrag och lån), se ovan.

→ Förslag revidering

- I andra stycket i nuvarande riktlinjer föreslås ett tillägg som tydliggör vilket åldersintervall som avses i avsnittet särskilt om ungdomar; Det är då rimligt att de får fullfölja sina gymnasiestudier efter 20 års ålder utan att behöva ta lån, *dock som längst till och med den dag den unge fyller 21 år.*
- I fjärde stycket föreslås ett tillägg som förtydligar att kompletterande ekonomiskt bistånd, under förutsättning att rätt till bistånd i övrigt föreligger, vid deltagande i studier inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program. *I det fall den enskilde deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program via Arbetsförmedlingen kan kompletterande ekonomiskt bistånd beviljas, om den ersättning som utgår från Försäkringskassan inte är tillräcklig för att tillgodose en skälig levnadsnivå. Bistånd utgår då enligt 4 kap. 1 § SoL.*
- I femte stycket föreslås att i de fall som riktlinjerna i övrigt medger det, införa en begränsning av hur länge försörjningsstöd kan utgå till vuxenstudier på gymnasienivå på *högst en termin* jämfört med nuvarande skrivning *högst tre år.*

Personer som inte har tillstånd av vistas i Sverige.

Arbetsmarknad- och socialförvaltningen föreslår att tidigare text i detta avsnitt i huvudsak kvarstår.

³⁰ SKL, PM – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (2019):

<https://skr.se/download/18.410d01c916f1aa3a48e2a6be/1576844397918/PM%20Ny%20m%C3%B6jlighet%20till%20uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd%20-%20dec%202019.pdf>

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har i samband med översynen av riktlinjerna genomfört en fördjupad utredning kring de avsnitt som följer under denna rubrik. Även i motion om Upphör med ekonomiskt bistånd till illegala migranter (STK-2020-43/ ASN-2020-579)

aktualiseras frågan om ekonomiskt bistånd för personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har tidigare utrett frågan om socialnämndens ansvar, samt personer utan tillstånd att vistas i Sverige begränsade rätt till bistånd, till nämndens sammanträden 2017-06-22 (ärende ASN-2017- 980) och 2017-11-28 (ärende ASN-2017-1428).

I utredningen om översyn av riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt (ASN-2017-1428) redogörs kring

- aktuell lagstiftning och dess förarbeten,
- prejudicerande dom från Högsta förvaltningsdomstolen 5 juni 2017,
- JO:s ämbetsberättelse 1994/95 s 276 där frågan om det yttersta ansvaret för människor utan tillstånd att vistas i Sverige prövas,
- Sveriges ratificering av den europeiska social stadgan som kompletterar Europakonventionen samt
- de då gällande riktlinjerna i Stockholm och Göteborg. (Göteborgs kommunfullmäktige har reviderat stadens riktlinjer senast 2019-05-23 och i nya riktlinjerna förtydligas att *Nödbistånd i akuta situationer för denna grupp* (papperslösa personer som fått ett slutligt avslagsbeslut på sin asylansökan och håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas) *kan istället prövas enligt 4 kap. 2 § SoL, dvs. utöver kommunens skyldighet.*)

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har i nu genomförd utredning gjort en ny genomlysning av rättsläget och finner inte att det skett förändring av lagstiftning eller att nya rättsfall tillkommit som föranleder förvaltningen att föreslå ändringar av befintliga riktlinjers innehåll i de avsnitt som särskilt berör personer som saknar laglig rätt att vistas i Sverige. Tidigare utredningar och beslut om riktlinjer i de delar som särskilt avser personer som saknar rätt att vistas i Sverige bedöms av arbetsmarknads- och socialförvaltningen fortsatt vara aktuella.

Enligt socialtjänstlagen har varje kommun det yttersta ansvaret för att enskilda som vistats i kommunen får det stöd och hjälp som de behöver. Avseende personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige, och som omfattas av LMA, har Högsta förvaltningsdomstolen i sin dom 5 juni 2017 påvisat att 4 kap. 2 § SoL är tillämpligt i dessa fall om nöd föreligger. Även i dessa ärenden ska nämnden i första hand pröva om den enskilde har rätt till den begärda hjälpen enligt 4 kap. 1 § SoL. För personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige, och som inte omfattas av LMA, ska beslut enbart fattas enligt 4 kap. 1 § SoL.

Det är Polismyndigheten som ansvarar för att kontrollera vem som har rätt att komma in i landet, att de personer som vistas här har rätt att göra det samt att verkställa beslut om avvisning eller utvisning då Migrationsverket bedömer att det kommer behövas tvång för att kunna verkställa beslutet eller då personen avvikit.³¹ Om polisen begär det är socialtjänsten enligt 17 kap. utlänningslagen (2005:716) skyldig att lämna ut uppgifter som polisen behöver för att kunna

³¹ <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/granspolisen/fragor-och-svar-om-verkstallighet/> (hämtad 200418)

verkställa avvisnings- eller utvisningsbeslut.

För personer som saknar rätt att vistas i Sverige innebar ny lagstiftning juli 2013 ändrade förhållanden. Den 1 juli 2013 upphävdes bestämmelsen i 7 kap. 1 § utlänningsförordningen (2006:97) som tidigare inneburit att socialnämnden varit skyldig att underrätta polisen första gången den vidtog åtgärder i ärenden om papperslösa. Genom samtida ändringar i skollagen (2010:800) fick papperslösa barn samma rätt till utbildning som barn bosatta i landet (men ej skolplikt). Rätten omfattar grundskola samt gymnasieskola om sådan utbildning påbörjas före 18 års ålder. Vid samma tidpunkt trädde även lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd i kraft som ger rätt till hälso- och sjukvård på motsvarande sätt som för asylsökande. Barn som lever som papperslösa i Sverige har enligt lagen rätt till subventionerad fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn. Genom förordningen (2013:412) om vårdavgifter m.m. för utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd regleras avgifter för vård och läkemedel för målgruppen.

Barns ställning, även de som saknar tillstånd att vistas i landet, har ytterligare stärkts när lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter trädde i kraft den 1 januari 2020. I artikel 2 anges att

1. Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.
2. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro

Enligt 2 kap. 1 § SoL svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL och bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) ska täcka behov av samma slag. Den som omfattas av den sistnämnda lagen har därmed enligt 1 § andra stycket LMA inte rätt till försörjningsstöd.

I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande 5 juni 2017 anges att *Kommunen har enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver och kan enligt 4 kap. 2 § ge bistånd även i andra fall än de som omfattas av 4 kap. 1 §. Av överklagandebestämmelserna i 16 kap. 3 § följer emellertid att dessa paragrafer inte ger enskilda en sådan rätt till bistånd som kan prövas i domstol.*

Justitieombudsmannen (JO) poängterar i sitt beslut 2009-10-08 att socialnämnden inte fritt kan välja att behandla en biståndsansökan enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 2 § SoL. Oavsett vad ansökan avser ska nämnden i första hand pröva om den enskilde har rätt till den begärda hjälpen enligt 4 kap. 1 § SoL (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 2003/04 s. 236).³² Vid ett beslut enligt 4 kap.

³² <http://www.jo.se/pagefiles/830/3309-2008.pdf> , Dnr 3309-2008

2 § SoL kan en överklagan till förvaltningsrätten enbart leda till en så kallad laglighetsprövning enligt kommunallagen och domstolen kan inte sätta något annat beslut i det överklagade beslutets ställe utan har bara möjlighet att upphäva detta. Vid överklagan av ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL kan förvaltningsrätten däremot göra en överprövning i sak och har möjlighet att ersätta det överklagade beslutet.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att under rubriken Begränsad rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen, andra stycket, bör meningen *Begreppet akuta situationer avser framförallt situationer som uppstår oväntat och oförutsett* strykas. Bedömningen grundar sig på förarbete där det anges att *Akuta situationer ska tolkas på det sätt som begreppet utvecklats i praxis. Framförallt avses sådana situationer som uppstår oväntat och oförutsett, men även andra fall kan förekomma då en enskild inte kan invänta insatser från en annan kommun eller annan huvudman. Det ankommer då på vistelsekommunen att tillhandahålla de insatser som den akuta situationen kräver. Avgörande är hur förhållandena ser ut i det enskilda fallet.*³³ I förhållande till europeiska social stadgan som kompletterar Europakonventionen samt förutsättningarna för de personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige bedöms meningen felaktigt ange förutsättningar för nödbedömning.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att texterna under huvudrubriken Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige står kvar med följande justeringar;

→ Förslag på ändringar

- I första stycket ska *personer som har fått ett utvisningsbeslut* ersättas med *personer som har fått ett lagakraftvunnet avvísings- eller utvisningsbeslut*.
- Under rubriken Begränsad rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen, andra stycket föreslås att följande mening stryks: *Begreppet akuta situationer avser framför allt situationer som uppstår oväntat och oförutsett*.
- Under rubrik Barn som inte har tillstånd att vistas i Sverige stryks *med* i näst sista meningen, *Bistånd till barnen kan beviljas upp till riksnorm*.

Förslag om i kraft trädande

2020-09-01

Ansvariga

Petra West Stenkvisst Enhetschef

Katarina Lindeberg Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef

---

³³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ansvarsfordelning-mellan-bosattningkommun-och_GY0349/html Prop. 2010/11: 49 (s. 37)